

PROGNOZA
oddziaływania na środowisko
do projektu Lokalnego Programu Rewitalizacji
Wałbrzycha na lata 2008-2015

Autor:

dr Zdzisław Cichocki

Wrocław, 2009 r.

SPIS TREŚCI

1. PODSTAWA PRAWNA	1
2. METODA ZASTOSOWANA PRZY SPORZĄDZANIU PROGNOZY	2
3. ZAWARTOŚĆ, GŁÓWNE CELE PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU ORAZ JEGO POWIĄZANIA Z INNYMI DOKUMENTAMI	3
4. CHARAKTER I STAN ŚRODOWISKA NA OBSZARACH OBJĘTYCH PRZEWIDYWANYM ODDZIAŁYWANIEM. ISTNIEJĄCE PROBLEMY OCHRONY ŚRODOWISKA ISTOTNE Z PUNKTU WIDZENIA REALIZACJI PROJEKTU DOKUMENTU LPR.....	4
4.1. Położenie oraz kontekst funkcjonalno-przestrzenny.....	4
4.2. Środowisko przyrodnicze.....	6
4.2.1. Abiotyczne elementy środowiska przyrodniczego.....	6
4.3. Biotyczne elementy środowiska.....	9
4.4. Środowisko zurbanizowane i jego stan.....	11
5. ANALIZA POSTANOWIEŃ ZAWARTYCH W PROJEKCIE DOKUMENTU. IDENTYFIKACJA POTENCJALNYCH KATEGORII ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO	14
5.1. Cele i plany działań strategicznych (wyznaczających ramy dla realizacji przedsięwzięć mogących oddziaływać na środowisko).....	14
5.2. Program działań operacyjnych (realizacyjnych).....	20
6. POTENCJALNE ZMIANY STANU ŚRODOWISKA W PRZYPADKU BRAKU REALIZACJI PROJEKTU PLANU	25
7. WPŁYW REALIZACJI POSTANOWIEŃ DOKUMENTU NA POSZCZEGÓLNE ELEMENTY PRZYRODY, RÓŻNORODNOŚĆ BIOLOGICZNĄ, OBSZARY CHRONIONE, W TYM OBSZARY NATURA 2000	25
8. ODDZIAŁYWANIE TRANSGRANICZNE.....	26
9. CELE OCHRONY ŚRODOWISKA USTANOWIONE NA SZCZEBLU MIĘDZYNARODOWYM, WSPÓLNOTOWYM I KRAJOWYM.....	26
10. ROZWIĄZANIA MAJĄCE NA CELU ZAPOBIEGANIE, OGRANICZANIE LUB KOMPENSACJĘ PRZYRODNICZĄ NEGATYWNYCH ODDZIAŁYWAŃ NA ŚRODOWISKO	26
11. METODY ANALIZ SKUTKÓW REALIZACJI POSTANOWIEŃ PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU	27
STRESZCZENIE (w języku niespecjalistycznym)	28

1. PODSTAWA PRAWNA

Prognozę do projektu dokumentu wykonano na podstawie:
art. 46 pkt 2 oraz art. 51 ust. 2 Ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (dalej w skr. – Ustawa o udostępnianiu informacji ...) (Dz. U. Nr 199 z dnia 7 listopada 2008 r.)

2. METODA ZASTOSOWANA PRZY SPORZĄDZANIU PROGNOZY

Prognozę do projektu Lokalnego Programu Rewitalizacji Wałbrzycha na lata 2008-2015 (w skr. Projekt LPR) wykonano w pełnym zakresie, jaki wynika z przytoczonego w rozdz. 1 przepisu art. 51 ust. 2 ustawy, oczywiście przy uwzględnieniu charakteru dokumentu i jego zwartości oraz szczegółowości zapisów.

Prognoza składa się z dwóch głównych merytorycznych części. W części pierwszej dokonano (na podstawie udostępnionych materiałów i wizji w terenie) analizy oraz oceny środowiska (przyrodniczego i zurbanizowanego) – jego stanu (jakości), identyfikując główne problemy ochrony środowiska oraz główne receptory potencjalnych oddziaływań ze strony przedsięwzięć wynikających z realizacji LPR (rozdz. 4). W części drugiej (rozdział 5 i dalsze, z wyjątkiem Streszczenia) dokonano oceny wpływu oraz ich skutków w środowisku i krajobrazie, wynikających zarówno z realizacji celów i strategicznych planów działań, jak i konkretnych programów zgłoszonych do finansowania. Oceny dokonywano za pomocą „listy sprawdzającej” (*check list*), stosując analogie do znanych przykładów.

Przy sporządzaniu prognozy wykorzystano następujące materiały:

- Bossowski A., Cymerman Z., Grocholski A., Ignatowicz A., 1994, Szczegółowa mapa geologiczna Sudetów 1 : 25 000, ark. Wałbrzych. Wydawnictwo Kartograficzne Polskiej Agencji Ekologicznej S.A. (wraz z objaśnieniami do tej mapy).
- Inwentaryzacja przyrodnicza województwa dolnośląskiego. Miasto Wałbrzych, 2005. FULICA. Wrocław.
- Mapa sozologiczna 1 : 50 000, ark. M-33-45D (wraz z komentarzem do tej mapy). Wałbrzych, Główny Geodeta Kraju, Warszawa 1997.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obszaru centralnej części Śródmieścia – rejon ulic 1 Maja – Limanowskiego w Wałbrzychu. Raport 1. Biuro Urbanistyki i Architektury. Jelenia Góra, listopad 2007.

- Opracowanie ekofizjograficzne dla miasta Wałbrzycha. Zakład Ochrony Środowiska INSWET-EKO sp. j. Kielce 2006.
- Opracowanie ekofizjograficzne dla województwa dolnośląskiego. Zarząd Województwa Dolnośląskiego. Wojewódzkie Biuro Urbanistyczne we Wrocławiu. Wrocław, listopad 2005.
- Prognoza oddziaływania na środowisko do projektu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru położonego w rejonie ulic Moniuszki – Garbarska – Mickiewicza – Południowa w Wałbrzychu. REGIOPLAN. Wrocław.
- Prognoza oddziaływania na środowisko do projektu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru położonego w rejonie ulic Mazowieckiej – Piotra Wysockiego – Bolesława Chrobrego w Wałbrzychu. B.U. ECOLAND. Wrocław, 27 czerwca 2008.
- Prognoza oddziaływania na środowisko do projektu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru położonego w rejonie ulic Gen. Wł. Sikorskiego – 1 Maja w Wałbrzychu. B.U. ECOLAND. Wrocław, 17 czerwca 2008.
- Raport o stanie środowiska w województwie dolnośląskim (roczniki 2000-2006). Biblioteka Monitoringu Środowiska. WIOŚ, Wrocław.
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Wałbrzycha (przyjęte Uchwałą Nr XI/154/99 Rady Miejskiej Wałbrzycha z dnia 30 czerwca 1999, zmienione Uchwałą Nr XII/142/03 Rady Miejskiej Wałbrzycha z dnia 10 lipca 2003).
- Walczak W., Sudety. PWN, Warszawa 1970.

3. ZAWARTOŚĆ, GŁÓWNE CELE PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU ORAZ JEGO POWIĄZANIA Z INNYMI DOKUMENTAMI

Głównym celem LPR, którego projekt jest przedmiotem oceny w niniejszej prognozie, jest stworzenie warunków dla przekształceń funkcjonalnych, społecznych i gospodarczych, a w konsekwencji poprawy warunków życia oraz aktywizacji lokalnej społeczności i wzmocnienia jej integracji na obszarze śródmieścia Wałbrzycha. Jednocześnie działania (strategiczne i operacyjne) ujęte w ocenianym dokumencie przyczyniać się mają do podniesienia standardu i prestiżu obszaru jako centrum miejskiego i subregionalnego (wzmocnienie funkcji centrotwórczych), a także jego turystycznego uatrakcyjnienia.

Projekt dokumentu składa się z trzech głównych części:

- diagnozy stanu i wynikających z niej założeń do Programu,
- celów (podstawowego i pośrednich) oraz strategicznego planu działań,
- programu projektów przewidzianych do realizacji w okresie 2008-2015.

Rozpatrywany LPR nawiązuje do takich dokumentów, jak m.in.:

- Strategiczne Wytoczne Wspólnoty dla Spójności na lata 2007-2013
- Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia (NSS) na lata 2007-2013
- Strategia Rozwoju Kraju (SRK) na lata 2007-2015
- Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego na lata 2007-2013
- Strategia Zrównoważonego Rozwoju Miasta Wałbrzycha do 2013 r.
- Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Wałbrzycha.

Niewątpliwie postanowienia dokumentu LPR będą miały istotny wpływ na rozwiązania funkcjonalno-przestrzenne przyjęte w przyszłych miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego sporządzanych dla Śródmieścia, a także dla kolejnej edycji Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta.

4. CHARAKTER I STAN ŚRODOWISKA NA OBSZARACH OBJĘTYCH PRZEWIDYWANYM ODDZIAŁYWANIEM. ISTNIEJĄCE PROBLEMY OCHRONY ŚRODOWISKA ISTOTNE Z PUNKTU WIDZENIA REALIZACJI PROJEKTU DOKUMENTU LPR

4.1. Położenie oraz kontekst funkcjonalno-przestrzenny

Obszar objęty Lokalnym Planem Rewitalizacji (dalej w skrócie – obszar LPR) obejmuje Śródmieście, z wyłączeniem Parku Miejskiego im. Jana III Sobieskiego. Położony jest w środkowo-południowej części wałbrzyskiego obszaru municypalnego (terytorium w granicach administracyjnych miasta). Jednocześnie jest to w znacznej części obszar staromiejski, objęty ochroną konserwatorską jako układ urbanistyczny – Stare Miasto, wpisany do rejestru zabytków pod nr 661 decyzją z dn. 7 maja 1960 r.

Powierzchnia rozpatrywanego obszaru wynosi (szacunkowo) 2,3 km², co stanowi ok. 2,7% całkowitej powierzchni obszaru municypalnego. Liczbę mieszkańców określa się na ok. 16,6 tys., tj. 13,4% całej populacji miejskiej Wałbrzycha. Prawie pięciokrotnie wyższy udział populacji obszaru śródmiejskiego w całkowitej liczbie mieszkańców miasta w stosunku do

udziału powierzchni Śródmieścia w całkowitej powierzchni municypalnej wskazuje na wysoką intensywność zagospodarowania miejskiego (w tym zabudowy) wyznaczonego obszaru LPR. Potwierdza to także względnie wysoka gęstość zaludnienia, która wynosi tu ok. 7380 mieszkańców/km², podczas gdy dla całego miasta wskaźnik gęstości zaludnienia wynosi ok. 1465 mieszkańców/km². W ostatnich latach obserwuje się spadek liczebności populacji miasta, głównie w efekcie utrzymującej się ujemnej stopy przyrostu naturalnego. Tak, jak w całym kraju, obserwuje się postępujący proces starzenia się populacji. W obecnej strukturze wieku Wałbrzycha szczególnie duży udział mają mieszkańcy, którzy przekroczyli 70 lat, a grupa ludności w wieku poprodukcyjnym znacznie przekracza liczebnością i udziałem grupę ludności w wieku przedprodukcyjnym. Ten sam proces dotyczy zapewne obszaru LPR.

Obszar LPR tworzy jednostkę przestrzenną wyraźnie wyodrębniającą się w zespole urbanistycznym Wałbrzycha, który tworzy silnie rozczłonkowany układ. Poszczególne elementy tego układu rozdzielone są rozległymi terenami otwartymi – leśnymi, rolnymi lub zdegradowanymi terenami pokopalnianymi i przemysłowymi. W strukturze użytkowania gruntów obszaru municypalnego tereny otwarte zdecydowanie przeważają nad terenami zurbanizowanymi. Lasy zajmują prawie 29% terenów w granicach administracyjnych miasta. W strukturze gruntów rolnych, obejmujących ok. 35% obszaru municypalnego, zwraca uwagę wysoki udział użytków zielonych, zwłaszcza pastwisk (prawie 34% całej powierzchni użytków rolnych). Taka struktura użytkowania gruntów oraz wspomniane wcześniej rozczłonkowanie układu urbanistycznego uwarunkowane jest przyrodniczo, zwłaszcza rzeźbą terenu (charakter górski).

W związku z położeniem w strefie górskiej, rejon w otoczeniu miasta charakteryzuje się zróżnicowaną rzeźbą terenu, wysoką lesistością oraz występowaniem terenów o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych (omówionych w dalszych rozdziałach). Sam obszar LPR także otoczony jest w większości terenami o zróżnicowanej rzeźbie terenu (m.in. Góra Parkowa – 508 m n.p.m., Góry Niedźwiadki – 603,7 i 629,2 m n.p.m.) oraz w wysokim stopniu zazielenionymi. Na rozległy pas zieleni, obramowujący obszar śródmiejski od strony wschodniej, składa się (wspomniany na początku) Park im. Jana III Sobieskiego (wraz z G. Parkową), tereny leśne oraz ogrody działkowe. Od strony zachodniej, południowo-zachodniej i częściowo południowej wydłużony południkowo obszar LPR otaczają tereny silnie antropogenicznie przekształcone – hałdy kopalniane (w większości zadrzewione), osadniki, a także tereny przemysłowe i pokopalniane. Od strony południowo-wschodniej rozpatrywany obszar sąsiaduje z terenami miejskimi o mniejszej intensywności zabudowy (przewaga niskiej zabudowy z dużym udziałem zieleni). Są to tereny należące do dzielnicy Podgórze I, której

północna, bardziej intensywnie zabudowana część, włączona została do obszaru LPR. W kierunku północnym obszar śródmiejski przechodzi w pasmowy układ osadniczy Starego Zdroju.

Po południowo-zachodniej i zachodniej stronie opisywanego obszaru przebiega główna oś komunikacyjna Wałbrzycha, tworzona przez ciągi ulic: gen. Wł. Sikorskiego, Kolejową, a dalej – Armii Krajowej. Ciąg ten, wraz z bezkolizyjnym węzłem na skrzyżowaniu ul. Gen. Wł. Sikorskiego i 1 Maja, został włączony do obszaru LPR. Stanowi on – na trasie drogi krajowej nr 35 – obejście obszaru śródmiejskiego, odciążającego go z ruchu tranzytowego. Ulica 1 Maja – do skrzyżowania z ul. Gen. Wł. Sikorskiego – to „końcowy” odcinek drogi wojewódzkiej nr 367.

4.2. Środowisko przyrodnicze

4.2.1. Abiotyczne elementy środowiska przyrodniczego

Pod względem fizyczno-geograficznym obszar LPR należy do Kotliny Wałbrzyskiej, stanowiącej obniżenie w obrębie mezoregionu Gór Wałbrzyskich (332.42 – wg dziesiętnego podziału regionalnego J. Kondrackiego). Pod względem geomorfologicznym większość rozpatrywanego obszaru (zwłaszcza jego zachodnia część) położona jest w zasięgu pierwotnej doliny Pełcznicy. W wyniku wielowiekowego osadnictwa i silnej urbanizacji forma doliny została tu silnie przekształcona i obecnie nie wyróżnia się wyraźnie z topografii. Z innych pierwotnych naturalnych elementów geomorfologii wymienić można trzeciorzędowe zrównania, zidentyfikowane m.in. w rejonie skrzyżowania ul. Mickiewicza i Garbarskiej oraz ul. Moniuszki i ul. Południowej (Prognoza..., kwiecień 2007). Znaczny udział mają antropogeniczne formy rzeźby – skarpy i nasypy. Obszar LPR położony jest na rzędnych 410-450 m n.p.m., przy czym teren obniża się generalnie w kierunku północnym (w dół doliny Pełcznicy). Przeważają spadki w granicach 3-4%.

Pod względem tektonicznym obszar LPR położony jest w zasięgu Niecki Śródsudeckiej, oddzielonej od bloku sowiogórskiego uskokiem Strugi. Niecka ta powstała w wyniku waryscyjskich ruchów górotwórczych w dolnym karbonie. Została ona wypełniona osadami – głównie terrygenicznymi o miąższości kilku kilometrów – począwszy od dolnego karbonu, zalegającego na krystalicznym prekambryjskim podłożu, po górną kredę. Najpełniej wykształcona jest tu stratygrafia karbonu górnego o miąższości ponad 2000 m (tzw. formacja wałbrzyska). W składzie petrograficznym występują tu zlepieńce, mułowce i iłowce z

pokładami węgla kamiennego (karbon produktywny). Oprócz formacji wałbrzyskiej występuje także formacja żaclerska zbudowana ze zlepieńców, piaskowców gruboziarnistych, a miejscami z mułowców i iłowców z pokładami węgla kamiennego (narmur, westwał).

Pokłady węgla kamiennego były do niedawna eksploatowane w obrębie byłych obszarów górniczych wchodzących częściowo w granice obszaru LPR – złoża antracytu w południowo-wschodniej jego części oraz węgla kamiennego w północno-zachodniej części (udokumentowane złoża „Julia” i „Chrobry”) (Prognoza ..., 2008). Z wglębną eksploatacją węgla wiążą się szkody górnicze przejawiające się obniżaniem powierzchni gruntu. Izolinie obniżeń o najniższej wartości obejmują środkową część obszaru LPR i rosną w kierunku północno-wschodnim i wschodnim oraz w kierunku południowo-zachodnim, gdzie przy węźle drogowym na skrzyżowaniu ulic 1 Maja i Gen. Wł. Sikorskiego osiągają wartość 9-10 m. Pomimo tych odkształceń gruntu nie zaobserwowano wyraźnych negatywnych skutków w zabudowie (np. pęknięć murów). W późnym karbonie, a następnie w permie, miała miejsce aktywność wulkaniczna. Do powstałych w jej wyniku skał (skał wulkanicznych) należą m.in. andezyty (trachybazalty) budujące wzniesienia Niedźwiadki położone na południowy-wschód od granicy obszaru opracowania.

Najmłodsze osady reprezentują holocenijskie utwory rzeczne, które wypełniają dno doliny Pełcznicy. Poza doliną wierzchnie warstwy ukształtowały się ze zwietrzliny starczego podłoża. Miejscami zwietrzliny ten mogły zostać pokryte osadami deluwialnymi (utworami stokowymi). Podobnie jak w przypadku lokalnej rzeźby terenu, wierzchnie (najmłodsze) struktury litologiczne zostały silnie antropogenicznie przekształcone w wyniku urbanizacji. Obecnie podłoże terenu prawie na całym obszarze LPR tworzą grunty antropogeniczne (nasypy) o miąższości przekraczającej 2 m. Mniejszą miąższością takich gruntów (poniżej 2, a nawet 1 m) charakteryzuje się jedynie południowo-zachodnia część rozpatrywanego obszaru, zwłaszcza w rejonie ul. J. Pankiewicza oraz zespołu cmentarzy. Pod względem geotechnicznym grunty wierzchnich warstw podłoża określa się tu jako sypkie, średnio zagęszczone i zagęszczone – nośne. O względnie korzystnych warunkach budowlanych decyduje też występowanie wody gruntowej; na większości analizowanego obszaru zwierciadło tych wód zalega na głębokości poniżej 2 m. Jednakże w niżej położonych częściach obszaru, w rejonie pl. Grunwaldzkiego, skrzyżowania ul. ul. Piotra Wysockiego, Gen. Wł. Sikorskiego i Kolejowej oraz dalej – w kierunku północnym wzdłuż ul. Kolejowej, woda gruntowa występuje płycej (do 1 m p.p.t.), a okresowo pojawiać się tu mogą podtopienia. Wody gruntowe związane są tu głównie z holocenijskimi osadami rzeczными w dolinie Pełcznicy. Głębsze wody związane są z siecią uskoków i pęknięć skał osadowych

górnego karbonu oraz z porowatością tych skał (wody szczelinowo-porowe). W wyniku wglębnej działalności górniczej, górnokarbońskie poziomy wodonośne zostały silnie zaburzone. Obecnie, po zaniechaniu działalności wydobywczej, nastąpiło odbudowanie tych poziomów wodonośnych, które osiągnęły stan zbliżony do naturalnego. Poziomy wodonośne dolnego karbonu nie zostały naruszone i zachowały charakter naturalny.

Analizowany obszar nie jest położony w zasięgu głównych zbiorników wód podziemnych (GZWP). Miejscowe wody podziemne nie są też eksploatowane na miejscu. Zasilenie w wodę obszaru odbywa się (za pośrednictwem systemu wodociągu miejskiego) z zewnątrz. Także znaczna część całego miasta zaopatrywana jest w wodę z zewnątrz. Miejscowe zasoby wód użytkowych są bowiem ubogie. Głębsze poziomy wodonośne są na ogół dobrze izolowane od powierzchni. Brak jest natomiast naturalnej izolacji płytkich wód gruntowych (czwartorzędowych) w dolinie Pełcznicy.

Osią hydrograficzną obszaru LPR, jak i całego miasta, była rzeka Pełcznica, mająca źródła w Górach Wałbrzyskich, na południe od granic municypalnych. Stanowi ona dopływ (prawobrzeżny) Strzegomki. Na odcinku przepływającym przez omawiany obszar koryto tej rzeki zostało skanalizowane i przykryte, tylko na północnym skraju Pełcznica płynie skanalizowanym, ale odkrytym korytem. Tym samym rzeka ta nie stanowi tu ani elementu środowiska przyrodniczego, ani elementu kompozycji przestrzennej terenu zurbanizowanego. Nie pełni więc funkcji morfogenetycznych (fluwialnych) i nie odwadnia bezpośrednio terenów sąsiadujących. Większość odpływu wód opadowych na obszarze LPR odbywa się na pośrednictwem systemu kanalizacji deszczowej. Infiltracja do gruntu odbywa się jedynie na terenach nieutwardzonych. Udział tych terenów w strukturze użytkowania (zagospodarowania) obszaru jest relatywnie niewielki. Większe zwarte powierzchnie nieutwardzonych gruntów, a zarazem powierzchni infiltracyjnych i biologicznie czynnych koncentrują się w południowej, południowo-zachodniej części rozpatrywanego obszaru. Także na północnym skraju obszaru – zwłaszcza w rejonie odkrytego koryta Pełcznicy występują większe areale terenów zielonych.

Klimat obszaru LPR kształtowany jest położeniem w śródgórnym obniżeniu. Według podziału A. Schmucka obszar ten należy do regionu wałbrzyskiego; ze względu na rzędne terenu w przedziale 400-600 m n.p.m. – do piętra „b”. Średnioroczna temperatura wynosi tu 6,1°-6,6°C, miesiąca najzimniejszego (stycznia) -2,8 do -3,0°C, a najcieplejszego (lipca 15,7 – 16,3°C). Liczba dni mroźnych osiąga 70-80, a pokrywa śnieżna (z częstymi przerwami odwilży) utrzymuje się przez 90 dni. Roczną sumę opadów określa się na powyżej 700 mm, a liczbę dni z opadem na 140-160. We frekwencji kierunków wiatrów uwidacznia się

dominacja sektora zachodniego (W) i południowo-zachodniego (SW). Duży jest też udział wiatrów południowych. Ważnym czynnikiem bioklimatycznym i przyrodniczym są wiatry fenowe.

Pewien wpływ na modyfikację klimatu regionalnego ma intensywna zabudowa obszaru śródmiejskiego. Teren ten jest jednak niezbyt rozległy oraz otoczony terenami otwartymi, w tym zadrzewionymi. Tym samym dominanta klimatu miejskiego nie powinna się tu szczególnie silnie zaznaczać. Położenie w śródgórskim obniżeniu stwarza natomiast sprzyjające warunki do powstawania inwersji termicznych, szczególnie zaznaczających się w dolinie Pełcznicy. Szacuje się, że inwersje, osiągające do 5°C, występują przeciętnie 68 dni. Inwersje termiczne (niekorzystny czynnik bioklimatyczny) sprzyjają koncentracji zanieczyszczeń powietrza.

4.3. Biotyczne elementy środowiska

Silne przekształcenie abiotycznych elementów środowiska, a więc biotopu (i warunków siedliskowych), przyczyniło się do całkowitego przekształcenia pierwotnej szaty roślinnej. Obecnie roślinność porastająca tereny niezainwestowane jest wprowadzona i utrzymywana (w różnym stopniu) sztucznie (parki, cmentarze, skwery, aleje) lub też rozwija się spontanicznie na terenach zaniedbanych (roślinność ruderalna, o małych walorach przyrodniczych i kompozycyjnych). Tak więc biotyczna część środowiska przyrodniczego i zurbanizowanego tworzy tereny zieleni urządzonej lub półurządzonej i nieurządzonej (tam, gdzie ingerencja człowieka jest ograniczona). W ogólnej ocenie walory kompozycyjne i przyrodnicze tej zieleni nie są szczególnie wysokie. Z form ochrony przyrody (określonych w ustawie o ochronie przyrody) ustanowiono tu jedynie pomniki przyrody obejmujące pojedyncze drzewa:

- Platan klonolistny *Platanus hispanica* „*Acerifolia*”, ul. Matejki (skwer na zapleczu budynku Komendy Wojewódzkiej Państwowej Straży Pożarnej; obwód 303 cm, wysokość 21 m
- Miłorząb dwuklapowy *Ginkgo biloba*; ul. Matejki 5 (teren Komendy Wojewódzkiej Państwowej Straży Pożarnej); obwód 190 cm, wysokość 17 m
- Grab pospolity *Carpinus betulus*; ul. Matejki 2 (teren USC); obwód 245 cm, wysokość 20 m

- Robinia akacyjowa *Robinia pseudoacacia*; ul. Limanowskiego 7 (skwer przy posesji, za ceglany murem); obwód 347 m, wysokość 20 m
- Buk pospolity *Fagus sylvatica*; ul. Okrzei 1 (przy ścieżce w wąwozie, przy ogrodzeniu ogrodów działkowych); obwód 465 cm, wysokość 34 m, położony ok. 10 m dalej drugi buk pospolity – obwód 507 cm, wysokość 35 m oraz położony ok. 4 m od niego (na stoku wąwozu) trzeci buk pospolity – obwód 428 m, wysokość 33 m.

Wymienione powyżej pomniki przyrody ożywionej ustanowiono (jednocześnie) na mocy Uchwały nr XXX/140/96 Rady Miejskiej Wałbrzycha z dnia 29 października 1996 r.

W inwentaryzacji przyrodniczej dla miasta Wałbrzycha (Inwentaryzacja przyrodnicza ..., 2005) jako obiekt o walorach przyrodniczych wskazano zespół cmentarzy śródmiejskich (w tym cmentarz komunalny), położony w rejonie ulic: Przemysłowa, J. Matejki, J. Pankiewicza, S. Moniuszki oraz Gen. Wł. Sikorskiego. Wyróżniają się tam m.in. aleje – osiowa utworzona z klonu jawora oraz aleje: klonowa, kasztanowa i utworzona z lip drobnolistnych. W strukturze drzewostanu dominuje klon jawor z domieszką lipy drobnolistnej. Występuje też świerk, daglezia, a ponadto różne krzewy. Wiek starszych drzew określa się na 50-100 lat.

W przywołanej Inwentaryzacji przyrodniczej nie wskazuje się na obszarze LPR innych obiektów do objęcia ochroną pomnikową. Wskazano natomiast potrzebę utworzenia użytku ekologicznego w południowo-zachodnim skraju tego obszaru – w rejonie węzła drogowego na skrzyżowaniu ul. 1 Maja i Gen. Wł. Sikorskiego. Tam bowiem zidentyfikowano stanowiska chronionych gatunków zwierząt: ropuchy szarej, żaby wodnej, traszki górskiej, traszki grzebieniastej oraz traszki zwyczajnej. Ponadto – w samym centrum, w rejonie Placu Kościelnego, ustalono stanowisko pustułki. Stanowisk roślin i grzybów chronionych na rozpatrywanym obszarze nie zidentyfikowano.

Wspomniany użytek ekologiczny, jako jedyna proponowana nowa forma ochrony przyrody na obszarze Śródmieścia, obejmowałby zachowany betonowy basen o głębokości 1 m, położony w podwórku byłego pałacu. Przedmiotem ochrony byłyby tu stanowiska wszystkich trzech gatunków traszek, w tym grzebieniastej (gatunku ujętego w Polskiej Czerwonej Księdze); proponowana nazwa obiektu: Użytek ekologiczny „Traszka”.

W odróżnieniu od ubogiego w walory przyrodnicze Śródmieścia (co jest zrozumiałe ze względu na zainwestowanie) rejon Wałbrzycha, a także część jego obszaru municypalnego, charakteryzuje się wysokimi takimi walorami. Utworzono tu dwa parki krajobrazowe: Książański i Sudetów Wałbrzyskich oraz ustanowiono krajobrazowy rezerwat „Przełomy

Pełcznicy pod Książem”. Pobliska Góra Chełmiec (869 m n.p.m. – położona na obszarze municypalnym Szczawna Zdroju, w odległości ok. 1700 m od granic obszaru LPR) wskazana została do ochrony jako obszar NATURA 2000 – kod PLH020057. Wspomniany rezerwat „Przełomy Pełcznicy pod Książem” stanowi jednocześnie tzw. sąsiadujący specjalny obszar ochrony siedlisk z obszarem NATURA 2000 „Dobromierz” o kodzie PLH020094. Położony jest na północnym skraju terytorium miasta Wałbrzycha, w znacznej odległości (ok. 6,6 km) od granic obszaru LPR. Z kolei na południe i południowy-zachód od tego obszaru, w odległości minimalnej (w kierunku SW) ok. 1700 m znajduje się rozległy obszar NATURA 2000 „Góry Kamienne” o kodzie PLH020038. Wszystkie trzy wymienione obszary naturowe, jako specjalne obszary ochrony (S00) tworzone są na podstawie Dyrektywy Siedliskowej. Ponadto w inwentaryzacji przyrodniczej (Inwentaryzacja przyrodnicza ..., 2005) na wschodnich podszczytowych zboczach G. Niedźwiadki, w odległości ok. 800 m od granic LPR, zidentyfikowano naturowe siedlisko kwaśnych buczyn *Luzulo-Fagenion*.

Wszystkie wymienione powyżej obszary i obiekty o wysokich walorach przyrodniczych nie znajdują się (i nie będą się znajdować) w zasięgu oddziaływania ze strony obszaru LPR. Wynika to ze znacznego dystansu, jaki dzieli obszar śródmiejski od tych walorów i występujących tu stref „buforowych” (oddzielających Śródmieście od obszarów chronionych) oraz charakteru planowanych przedsięwzięć – o niewielkim oddziaływaniu na środowisko. Na rozpatrywanym obszarze nie występują ponadto żadne powiązania ekologiczne. Tereny zielone, zwłaszcza większe parki, pełnią natomiast ważne funkcje bioklimatyczne dla intensywnie zabudowanych terenów śródmiejskich.

4.4. Środowisko zurbanizowane i jego stan

Charakter środowiska obszaru LPR jest typowy dla staromiejskich centrów, gdzie występuje zwarta i obrzeżna zabudowa wzdłuż wąskich ulic. Przeważają powierzchnie technicznie zainwestowane. Powierzchnie biologicznie czynne ograniczają się tu do terenów zieleni (urządzonej i nieurządzonej), występujących większymi zwartymi kompleksami w południowo-zachodniej części rozpatrywanego obszaru. Powierzchnie takie występują też w rejonach o mniej intensywnej zabudowie, w południowo-wschodniej części obszaru (Podgórze) oraz na terenach wolnostojących usług w zieleni.

Znaczne areale zajmują tu tereny przemysłowe, będące „obcym” elementem w strukturze funkcjonalno-przestrzennej śródmiejskiego układu. Stanowią też źródło uciążliwości dla środowiska. Zostały jednak ukształtowane historycznie.

Większość terenów zabudowanych posiada funkcje mieszane – mieszkaniowo-usługowe. Z tego wynikają określone uciążliwości, które określić można jako „sąsiedzkie”, typowe dla stref śródmiejskich. Lokale usługowe usytuowane w parterach są często źródłem uciążliwości hałasowych (urządzenia wentylacyjne lub klimatyzacyjne, transport dostawczy, działalność rozrywkowa do późnych godzin nocnych), a niekiedy także zapachowych (gastronomia). Pomimo że omawiany obszar staromiejski odciążony jest z ruchu tranzytowego, to jednak na jego wąskich ulicach ruch samochodowy jest znaczny. Generuje on uciążliwości hałasowe, osiągające także wyższe kondygnacje budynków (ze względu na charakter propagacji dźwięku – „ku górze”). Mniejszy zasięg mają spaliny emitowane z pojazdów, utrzymujące się w strefie przygruntowej.

O jakości środowiska zurbanizowanego (ocenianego z punktu widzenia warunków życia i zamieszkania) decyduje w znacznym stopniu stan zabudowy. Na omawianym obszarze występuje zabudowa silnie zróżnicowana pod względem wieku, architektury oraz stanu technicznego. Zdecydowanie dominuje tu zabudowa stara – sprzed II wojny światowej, o wysokim stopniu dekapitalizacji. To głównie zadecydowało o niskiej jakości habitatu obszaru, a w konsekwencji o jego niekorzystnej strukturze społecznej.

Obszar LPR jest w pełni uzbrojony w sieci infrastruktury technicznej (z wyjątkiem sieci ciepłowniczej). Pełne wyposażenie obszaru w sieci komunalne nie zawsze jednak oznaczać musi wysoki poziom wyposażenia mieszkań w podstawowe urządzenia (np. łazienka, ustęp splukiwany itp.). Ma jednak istotne znaczenie dla przyrodniczych elementów środowiska zurbanizowanego. Jednak, podobnie jak w przypadku zabudowy, wiele systemów infrastruktury komunalnej może tu być znacznie zaawansowana wiekowo i tym samym awaryjna. W przypadku systemu kanalizacji może (w przypadku wycieków) powodować lokalne skażenie środowiska gruntowo-wodnego, a w przypadku sieci wodociągowych – nadmierne bezproduktywne zużycie wody.

Stan skażenia gruntu i wód gruntowych (np. metalami ciężkimi) nie jest na obszarze LPR rozpoznany. Wody Pełcznicy były od dawna silnie zanieczyszczone wskutek działalności górniczej. Z tego też względu koryto tego cieką zostało przykryte i tym samym „wyliminowane” ze struktury przyrodniczej i funkcjonalno-przestrzennej obszaru śródmiejskiego.

Z punktu widzenia ochrony środowiska (także o ponadlokalnym znaczeniu) istotna jest energochłonność zagospodarowania. Obecnie większość zabudowy rozpatrywanego obszaru charakteryzuje się niezadowalającym stanem termoizolacji. A systemy ogrzewania stanowią (nie tylko w Wałbrzychu) główne źródło emisji zanieczyszczeń powietrza. Wyniki badań prowadzonych przez WIOŚ w najbliższej położonych mobilnych punktach pomiarowych wyraźnie wykazują sezonową zmienność w stężeniu zanieczyszczeń powietrza. Te najbliższe punkty zlokalizowane są przy ul. Wysockiego oraz przy ul. Lotników. Jednocześnie zauważyć warto, że pomierzone stężenia zanieczyszczeń nie wskazują na szczególnie złą jakość powietrza (brak przekroczenia norm) – przykładowo (dane z 2005 r.):

Punkt przy ul. Wysockiego:

- SO₂ – stężenie średnioroczne = 12,1 µg/m³; w sezonie grzewczym = 19,3 µg/m³; w sezonie pozagrzewczym = 5,6 µg/m³
 - stężenie maksymalne = 262,0 µg/m³
 - stężenie maks. 24 h = 124,7 µg/m³
 - percentyl 77,4
- NO₂ – stężenie średnioroczne = 173 µg/m³ (43% normy); w sezonie grzewczym = 21,2 µg/m³, w sezonie pozagrzewczym = 13,2 µg/m³
 - stężenie maksymalne = 181,1 µg/m³
 - perc. 102,5
- Pył – stężenie średnioroczne = 22,8 µg/m³ (57% normy); w sezonie grzewczym = 27,3 µg/m³, w sezonie pozagrzewczym = 18,2 µg/m³
 - stężenie maksymalne = 107 µg/m³; liczba przekroczeń normy – 19
- CO₂ – stężenie średnioroczne = 416,2 µg/m³; w sezonie grzewczym = 492,5 µg/m³, w sezonie pozagrzewczym = 352,0 µg/m³
 - stężenie maksymalne = 3164,7 µg/m³ (32% dopuszczalnej normy).

Na stan zanieczyszczenia powietrza obszaru mają wpływ zarówno źródła lokalne (systemy ogrzewania, ruch samochodowy, działalność przemysłowa, roboty remontowe i budowlane), jak i położone poza granicami tego obszaru (zanieczyszczenia allogeniczne). Trudno jest jednak ustalić udział poszczególnych źródeł.

Niezadowalający stan zabudowy niekorzystnie wpływa na walory środowiska wizualnego powodując obniżenie prestiżu obszaru śródmiejskiego i jego atrakcyjności

turystycznej. To samo dotyczy stanu przestrzeni publicznych, w tym ulic i placów oraz zieleni. Jakość środowiska wizualnego (krajobrazu) ma więc istotne znaczenie gospodarcze. Nie można też pominąć wpływu tego środowiska na stan psychiczny i (pośrednio) na zdrowie lokalnej społeczności. Kształtuje też postawy oraz określone zachowania tej społeczności (nie wyłączając zachowań kryminogennych).

Lokalna społeczność (mieszkańcy) stanowi niewątpliwie najważniejszy receptor negatywnego oddziaływania na środowisko ze strony różnych aktywności i działań inwestycyjnych podejmowanych na rozpatrywanym obszarze. Jako drugi ważny receptor wymienić należy walory kulturowe i krajobrazowe tego obszaru. Walory środowiska przyrodniczego mają natomiast mniejsze znaczenie z uwagi na silne antropogeniczne przekształcenie tego środowiska. Większe walory przyrodnicze występują w odpowiedniej odległości (patrz. rozdz. 4.3), zabezpieczającej je przed ewentualnym negatywnym oddziaływaniem ze strony omawianego obszaru.

5. ANALIZA POSTANOWIENÍ ZAWARTYCH W PROJEKCIE DOKUMENTU. IDENTYFIKACJA POTENCJALNYCH KATEGORII ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO

5.1. Cele i plany działań strategicznych (wyznaczających ramy dla realizacji przedsięwzięć mogących oddziaływać na środowisko)

Obszar objęty analizowanym projektem Lokalnego Programu Rewitalizacji Wałbrzycha na lata 2008-2015 został określony (jego zasięg przestrzenny) na podstawie wymaganych kryteriów (wg Wytycznych Urzędu Marszałkowskiego):

- względnie wysoki poziom ubóstwa i wykluczenia mierzony wskaźnikiem liczby osób uprawnionych do korzystania z pomocy społecznej na 1000 mieszkańców
- względnie wysoka stopa długotrwałego bezrobocia mierzona procentowym udziałem liczby osób pozostających długotrwale bez pracy w stosunku do liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym
- względnie wysoki poziom przestępczości i wykroczeń mierzony wskaźnikiem liczby przestępstw na 1000 mieszkańców
- niski standard wartości zasobów mieszkaniowych mierzony procentowym udziałem budynków wybudowanych do 1989 roku w stosunku do ogólnej liczby budynków

- względnie wysoki wskaźnik liczby osób niepełnosprawnych na 1000 mieszkańców (jako kryterium pomocnicze).

Powyższe wskaźniki/kryteria, obliczone dla obszaru śródmiejskiego (obszaru objętego LPR), odnoszone były do analogicznych wskaźników określonych dla całego miasta Wałbrzycha oraz województwa dolnośląskiego. Wszystkie te wskaźniki, z wyjątkiem ostatniego, były dla wyznaczonego obszaru gorsze. Pod względem ostatniego z wymienionych kryteriów (poziom niepełnosprawności) sytuacja w obszarze śródmiejskim jest tylko nieznacznie mniej korzystna niż ogólnie w mieście, ale bardzo znacząco korzystniejsza niż przeciętnie w województwie (co jest zaskakujące i trudne do wyjaśnienia).

Względnie korzystnie przedstawia się sytuacja śródmieścia na tle całego miasta pod względem poziomu przedsiębiorczości (wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców). Wynika to jednak ze specyfiki obszarów centralnych, gdzie występuje naturalna silna koncentracja aktywności gospodarczych. Aktywności te realizowane są jednak przez bardzo rozdrobnione przedsiębiorstwa, typowe dla śródmieść, a zwłaszcza staromiejskich ich części (drobny handel, gastronomia). Przedsiębiorstwa te – przeważnie o niewielkim zatrudnieniu – zakładane są i prowadzone przeważnie przez inwestorów i właścicieli spoza obszaru śródmiejskiego. Liczebność tych przedsiębiorstw (pomijając przy tym ich zróżnicowaną wielkość) nie może być miernikiem aktywności lokalnej społeczności, a zatem kryterium wskazywania obszarów do rewitalizacji. Na marginesie warto wspomnieć, że wskaźnik liczby przedsiębiorstw w Śródmieściu Wałbrzycha (wyższy niż w odniesieniu do całego miasta) jest jednak znacząco niższy niż w województwie.

Omawiane kryteria, obrazujące niekorzystny stan społeczno-gospodarczy obszaru wskazanego do LPR, stanowiły przesłanki do określonej strategii rozwoju i programu działań rewitalizacyjnych. Jednakże w szczegółowo przeprowadzonej diagnozie stanu rozpatrywanego obszaru ujawniono szereg innych negatywnych cech i zjawisk kryzysowych. Ujęto je wg trzech stref problemów: problemy przestrzenne, społeczne i gospodarcze. Rozwiązanie niektórych z tych problemów wymaga podejmowania przedsięwzięć inwestycyjnych, które w różny stopniu oddziaływać mogą na środowisko (przyrodnicze i zurbanizowane). Wymienić tu można:

- niedostateczna powierzchnia przestrzeni publicznych,
- występowanie dysharmonijnych form zagospodarowania (np. rozległe tereny przemysłowe),
- braki w infrastrukturze społecznej, kulturalnej i sportowo-rekreacyjnej,

- zły stan techniczny zabudowy (w tym budynków o wartościach kulturowych) oraz infrastruktury technicznej i ulic; postępująca dekapitalizacja majątku trwałego,
- niefunkcjonalny układ komunikacyjny,
- niezadowalający stan dostępności obszaru i obiektów publicznych dla osób niepełnosprawnych (niezadowalające dostosowanie terenów i obiektów dla osób niepełnosprawnych),
- niezadowalająca (nieadekwatna do funkcji centrum miasta) struktura sfery usług (niedostatecznie rozwinięte usługi centrotwórcze).

Skutki powyżej wymienionych niekorzystnych cech można – uogólniając – ująć następująco (nie cytując dosłownie zapisów zawartych w ocenianym projekcie dokumentu):

- utrata rangi Śródmieścia jako centrum ośrodka subregionalnego; niski prestiż tego centrum,
- utrata wartości materialnej gruntów i ich zagospodarowania,
- osłabienie spójności i funkcjonalnej komplementarności z osiedlami o korzystniejszej sytuacji społeczno-gospodarczej i gospodarczej,
- utrata walorów kulturowych, krajobrazowych i turystycznych,
- niski standard habitatu (warunków zamieszkania),
- rozwój patologii społecznych (sprzyjające warunki dla zachowań kryminogennych).

Jak widać, ujawnione w diagnozie stanu negatywne skutki występujące na obszarze śródmiejskim dotyczą zarówno miejscowych mieszkańców (problemy lokalne), jak i całego miasta oraz ciężącego do niego subregionu. Dla przeciwstawienia się tym skutkom (ich eliminacji lub co najmniej ograniczenia) autorzy analizowanego projektu dokumentu określili długofalowe cele pośrednie wg trzech stref: przestrzennej, gospodarczej i społecznej. Cel bezpośredni (i główny) sformułowano następująco: *„Poprawa funkcjonalności obszaru Śródmieścia Wałbrzycha w aspekcie lokalnej i subregionalnej obsługi mieszkańców miasta, turystów i przedsiębiorstw”*. Tak zapisany cel główny ma wyraźnie charakter ponadlokalny. Analiza projektu dokumentu – określonych tam celów pośrednich i działań zmierzających do ich realizacji, ujawnia jednak położenie szczególnie silnego nacisku na poprawę warunków życiowych i integrację lokalnej społeczności (poprzez działania *in situ*).

W planie działań strategicznych wymieniono zarówno działania „miękkie” (nieinwestycyjne, np. działania organizacyjne, promocje, edukacja, inicjatywy, zarządzanie itp.), jak i „twarde” (polegające na fizycznej realizacji określonego przedsięwzięcia w terenie). Ta druga kategoria działań może być przedmiotem oceny w prognozie. Do działań tych należą następujące (wg zapisów w projekcie dokumentu):

- kompleksowe zagospodarowanie przestrzeni publicznych dla aktywizacji gospodarczej i kulturalnej oraz integracji społecznej i wypoczynku,
- remonty budynków mieszkalnych wraz z instalacjami oraz porządkowanie ich otoczenia (podwórzy, placów zabaw, placów),
- remonty obiektów zabytkowych oraz ich adaptacje na funkcje turystyczne, kulturalne i edukacyjne,
- modernizacje, remonty i adaptacje budynków na funkcje społeczne (pomoc społeczna, aktywizacja zawodowa mieszkańców),
- modernizacje budynków publicznych (w szczególności administracji) pod kątem potrzeb osób niepełnosprawnych,
- remonty i modernizacje ulic, chodników i sieci uzbrojenia technicznego,
- przygotowanie miejsc dla rozwoju handlu i gastronomii oraz innych usług odpowiednich dla centrum miasta,
- budowa i remonty obiektów sportowych,
- zagospodarowanie zieleni,
- budowa parkingów i organizowanie miejsc postojowych dla samochodów, w powiązaniu z organizacją systemu komunikacji wewnętrznej,
- rozbudowa monitoringu wizyjnego (w szczególności w miejscach kryminogennych, tj. niszach, w których zbiera się element).

Uogólniając, wyróżnić można następujące kategorie działań inwestycyjnych, które (w długofalowej perspektywie) pojawić się mogą jako realizacja przyjętej strategii rewitalizacji:

- remonty budynków i infrastruktury technicznej oraz ulic i chodników,
- prace ziemne (głównie w związku z remontami i modernizacją podziemnej infrastruktury technicznej i ulic lub budową parkingów i nowych budynków),
- adaptacje obiektów (zmiana ich dotychczasowej funkcji, co zwykle wymaga prac o charakterze budowlanym – remontowym/modernizacyjnym),
- porządkowanie i wzbogacanie zagospodarowania (np. poprzez wprowadzanie obiektów małej architektury i kompozycji zieleni) na terenach publicznych (place), półpublicznych i niepublicznych (podwórza, place zabaw),
- porządkowanie i dopełnianie terenów zieleni (urządzonej i półurządzonej),
- zagospodarowanie zaniedbanych terenów braku „tworzywa urbanistycznego”.

Ze względu na już istniejącą wysoką intensywność zabudowy i technicznego zagospodarowania, wznoszenie nowych budynków (jako realizacja przyjętych celów strategicznych) będzie raczej sporadyczna. Dotyczyć może dopełnienia istniejących ciągów

zabudowy (plomby) lub terenów wyburzeń. Z ekologicznego punktu widzenia korzystniejsze byłoby zagospodarowanie terenów „braku tworzywa” zielenią.

Wszystkie wymienione kategorie działań, z wyjątkiem wznoszenia nowych obiektów, mają z reguły korzystny wpływ na środowisko (przyrodnicze i zurbanizowane) oraz krajobraz. Negatywne oddziaływania mogą występować natomiast okresowo – w trakcie „fizycznej” realizacji zadań.

Działania wpływające na poprawę dotychczasowego stanu jakości środowiska:

- Remonty i modernizacje
 - zmniejszenie energochłonności obiektu kubaturowego (poprawa termoizolacyjności); nawet w przypadku obiektu objętego ochroną konserwatorską (ograniczone możliwości stosowania zewnętrznego ocieplania murów), sama naprawa czy też wymiana stolarki okiennej i drzwiowej oraz dachu daje istotne efekty termoizolacyjne, czyli zmniejszenie emisji oraz zużycia surowców energetycznych (ochrona środowiska o znaczeniu ponadlokalnym)
 - poprawa stanu środowiska wizualnego, także w przypadku skablowania sieci napowietrznych (znaczenie lokalne)
 - zmniejszenie zagrożenia zanieczyszczeniem i skażeniem środowiska gruntowo-wodnego – w przypadku remontu systemów kanalizacyjnych (znaczenie ponadlokalne, chociaż wątpliwe, aby zanieczyszczenia z wycieków migrowały w środowisku gruntowo-wodnym na większą odległość)
 - zmniejszenie wodochłonności układu – w przypadku remontów lub modernizacji sieci wodociągowych (ograniczenie awaryjności i wycieków wody z nieszczelnych rurociągów; znaczenie ponadlokalne – ochrona zasobów wód)
 - zmniejszenie emisji komunikacyjnych (hałasu i spalin), w przypadku remontu ulic i modernizacji układu

komunikacyjnego (usprawnienie tego układu – zmniejszenie jego energochłonności; znaczenie lokalne).

- Adaptacje obiektów (zmiana ich dotychczasowej funkcji)
 - zmniejszenie uciążliwości, ale tylko w przypadku wprowadzenia działalności (np. usługowej) mniej uciążliwej niż dotychczasowa; w przypadku odwrotnym (np. zamiana biblioteki na lokal ze striptizem lub agencję towarzyską) może nastąpić istotne pogorszenie jakości środowiska (zwłaszcza w zakresie hałasu) – nasilenie się uciążliwości sąsiedzkich (znaczenie lokalne).
- Porządkowanie i wzbogacenie zagospodarowania terenów publicznych, półpublicznych i niepublicznych oraz zagospodarowanie terenów zaniedbanych (z wyjątkiem ich zabudowy)
 - poprawa jakości środowiska wizualnego, zmniejszenie pylenia z powierzchni gruntowej; poprawa warunków bioklimatycznych (w przypadku wprowadzenia większych zespołów zieleni i instalacji fontann; znaczenie lokalne).
- Porządkowanie i uzupełnianie (wzbogacanie) terenów zieleni
 - korzystny wpływ na środowisko wizualne, korzystny wpływ na warunki bioklimatyczne; ograniczenie emisji pyłów (pylenia z powierzchni gruntowej; znaczenie lokalne).

Z realizacją nowych obiektów zawsze wiąże się natomiast pewne zwiększenie obciążenia środowiska polegające na pomniejszeniu powierzchni biologicznie czynnej i infiltracyjnej oraz powstaniu dodatkowego źródła emisji: zanieczyszczeń powietrza (w zależności od zastosowanych systemów ogrzewania), ścieków, odpadów bytowych. Zwiększa się również zużycie wody i energii. Korzystny wpływ może mieć natomiast zrealizowanie takiego przedsięwzięcia na środowisko wizualne (np. w przypadku uzupełnienia istniejących ciągów zabudowy historycznej) pod warunkiem wysokiej jakości uformowania architektonicznego nowego obiektu i przestrzegania wymogów konserwatorskich, obowiązujących na rozpatrywanym obszarze.

Czasowy niekorzystny wpływ na środowisko planowanych działań:

- Emisje pyłów (pylenia wtórne) – remonty i modernizacje budynków (elewacji i dachów), prace ziemne związane z remontami lub modernizacją podziemnych sieci infrastruktury technicznej oraz ulic; porządkowanie terenów (placów, podwórek i terenów zieleni).
- Emisje lotnych substancji chemicznych – remonty i modernizacje budynków (np. podczas malowania elewacji).
- Emisje spalin (dodatkowe) – ruch pojazdów dostarczających materiały budowlane i wywożących odpady budowlane.
- Emisje hałasu – praca sprzętu i maszyn budowlanych; ruch samochodowy.
- Zużycie wody i energii – większość prac związanych z realizacją planowanych zadań (zasilanie zewnętrzne).

5.2. Program działań operacyjnych (realizacyjnych)

Główną część analizowanego projektu dokumentu LPR stanowi zestaw konkretnych projektów wskazanych do dofinansowania w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego. Wykonanie tych projektów byłoby pierwszym krokiem w realizacji założonych celów i planów strategicznych rewitalizacji obszaru śródmiejskiego Wałbrzycha. Oddziaływania na środowisko przyrodnicze i zurbanizowane dotyczą oczywiście przedsięwzięć inwestycyjnych („twardych” – czyli „fizycznej” realizacji obiektów budowlanych w terenie). Niektóre z kategorii działań „miękkich” mogą także mieć niekiedy pewien pośredni wpływ na środowisko (jego ochronę i kształtowanie). Dotyczy to np. działań edukacyjnych podnoszących świadomość ekologiczną mieszkańców. Podnoszenie ogólnej kultury lokalnych społeczności (w tym kształtowanie ich gustów estetycznych) także sprzyjać może korzystnemu kształtowaniu otoczenia (czyli środowiska i krajobrazu).

Ocenę oddziaływania na środowisko poszczególnych projektów programu operacyjnego oraz związanych z nimi zadań (działań) inwestycyjnych przedstawiono (w formie „listy sprawdzającej”) w załączonej na końcu rozdziału tabeli pt. „Ocena wpływu realizacji projektów operacyjnych na środowisko”. Tak jak w przypadku planów działań strategicznych, w odniesieniu do operacyjnych zadań dokonano oceny wpływu i skutków w

środowisku na etapie (w okresie) realizacji projektu oraz na etapie eksploatacji obiektu (po wykonaniu zadania).

Wykonanie projektów operacyjnych programu, jak wykazano w „liście sprawdzającej”, w większości przypadków przyniesie korzystne skutki w środowisku (poprawę stanu tego środowiska w stosunku do stanu dotychczasowego). Tylko w niektórych przypadkach użytkowanie zrealizowanych obiektów może generować pewne uciążliwości, ale raczej o charakterze sąsiedzkim (tj. o niewielkim zasięgu przestrzennym). W przypadku projektu nr 2 (tabela) będą to oddziaływania permanentne, związane z użytkowaniem obiektów sportowych oraz emisjami generowanymi przez obiekt sanitarny (a także z boisk terenowych – ewentualne pylenia). Trwałe skutki w środowisku związane będą z nowowzbudowanymi obiektami (przewidzianymi także w projekcie nr 2).

Negatywne oddziaływania okresowe dotyczyć będą „fizycznej” realizacji prawie wszystkich projektów. Oddziaływania te będą jednak o niewielkiej skali (natężeniu) oraz ograniczone przestrzennie (przejawiające się głównie jako uciążliwości „sąsiedzkie”).

W tabeli – „liście sprawdzającej” ujęto wyłącznie projekty z listy zasadniczej. Pięć projektów z listy rezerwowej ma zbliżony charakter do przedsięwzięć przewidzianych do realizacji z listy zasadniczej. Ich oddziaływanie na środowisko i efekty ekologiczne oraz krajobrazowe będą zatem takie same.

Podsumowując, realizacja projektu Lokalnego Programu Rewitalizacji Śródmieścia Wałbrzycha nie będzie generować znaczącego oddziaływania na środowisko (także na etapie prac wykonawczych). Trwałe i przeważnie korzystne będą natomiast ekologiczne i krajobrazowe efekty realizacji tego Projektu.

W szczególności wymienić tu należy:

- poprawę jakości środowiska wizualnego (jego estetyzację),
- zmniejszenie energochłonności układu urbanistycznego i poszczególnych obiektów budowlanych,
- ogólną poprawę stanu sanitarnego obszaru.

OCENA WPŁYWU REALIZACJI PROJEKTÓW OPERACYJNYCH NA ŚRODOWISKO
(Lista sprawdzająca)

NAZWA PROJEKTU I ZADAŃ REALIZACYJNYCH	KATEGORIE ODDZIAŁYWAŃ NA ŚRODOWISKO – ICH ŹRÓDŁA I SKUTKI	
	OKRES EKSPLOATACJI (efekty ekologiczne)	OKRES PRAC REALIZACYJNYCH (BUDOWY)
<p>1. Modernizacja Zespołu Szkół nr 2 im. Hugona Kołłątaja w Wałbrzychu</p> <ul style="list-style-type: none"> • rewitalizacja, rekonstrukcja elewacji i ogrodzenia, • rekonstrukcja dachu, • termomodernizacja Zespołu Szkół nr 2 	Korzystny wpływ na środowisko wizualne. Zmniejszenie energochłonności obiektu (poprawa termoizolacji)	Pylenie, śladowe emisje lotnych substancji chemicznych, hałas, wytwarzanie odpadów – głównie budowlanych.
<p>2. Modernizacja budynku PSP nr 28 w Wałbrzychu</p> <ul style="list-style-type: none"> • rekonstrukcja dachu, • modernizacja pomieszczeń dydaktycznych 	Korzystny wpływ na środowisko wizualne. Zmniejszenie energochłonności obiektu (poprawa termoizolacji)	Pylenie, śladowe emisje lotnych substancji chemicznych, hałas, wytwarzanie odpadów – głównie budowlanych.
<p>3. Budowa wielofunkcyjnych boisk sportowych przy Publicznym Gimnazjum nr 1 w Wałbrzychu</p> <ul style="list-style-type: none"> • budowa boiska do piłki nożnej o wymiarach 62 x 30 m, • budowa boiska wielofunkcyjnego o wymiarach 19,1 x 32,1m, • budowa placu zabaw oraz nowego zagospodarowania terenu przy szkole, • budowa budynku szatniowo-sanitarnego, 	Emisje hałasu, pylenie wtórne (niewielkie i o lokalnym zasięgu), Częściowe ograniczenie powierzchni infiltracyjnej	Lokalne uciążliwości związane głównie z pracami ziemnymi: transportem materiałów i odpadów (mas ziemnych): pylenie wtórne, emisja spalin, emisja hałasu.
	Emisje zanieczyszczeń powietrza (z systemów ogrzewania), ścieków i wytwarzanie odpadów; pomniejszenie powierzchni biologicznie czynnej i infiltracyjnej.	
	<ul style="list-style-type: none"> • budowa drenażu wraz z przyłączem do kanalizacji deszczowej, • budowa przyłączy: wod-kan., elektrycznego, • budowa oświetlenia boisk 	Ograniczenie infiltracji wód opadowych do gruntu. Zabezpieczenie lokalnego środowiska gruntowo-wodnego przed infiltracją zanieczyszczeń (głównie ścieków sanitarnych)
<p>4. Modernizacja przestrzeni publicznej Placu Kościelnego w Wałbrzychu</p> <ul style="list-style-type: none"> • nowe zagospodarowanie Placu Kościelnego z remontem ul. 1 Maja pomiędzy Rynkiem a skrzyżowaniem z ul. Limanowskiego, • nowe zagospodarowanie terenu przy Muzeum wraz z wykonaniem remontu ogrodzenia od strony Placu Kościelnego, • nowe zagospodarowanie terenu przy 	Wzmocnienie (wzbogacenie) walorów środowiska wizualnego (jego estetyzacja). Wzmocnienie funkcji biologicznych i kompozycyjnych zieleni. Zabezpieczenie środowiska gruntowo-wodnego przed infiltracją zanieczyszczeń.	Lokalne uciążliwości związane z pracami ziemnymi i budowlanymi oraz transportem materiałów i odpadów – pylenie wtórne, emisja spalin, emisja hałasu, wytwarzanie odpadów (masy ziemne i ewentualne odpady

<p>kościelne ewangelickim od strony Placu Kościelnego wraz z wykonaniem muru oporowego,</p> <ul style="list-style-type: none"> wykonanie kanalizacji deszczowej wraz z renowacją istniejących kanałów, wykonanie oświetlenia. 		budowlane).
<p>5. Modernizacja pomieszczeń Powiatowej i Miejskiej Biblioteki Publicznej „Pod Atlantami” na „Akademię Młodych”</p> <ul style="list-style-type: none"> przebudowa pomieszczeń wraz z wykonaniem nowego zaplecza socjalno-sanitarnego, remont tynków wraz z wykonaniem tynków renowacyjnych, remont posadzek i podłóg, wymiana stolarki okiennej i drzwiowej, wymiana instalacji c.o., elektrycznej, wod.-kan., wyposażenie 	Możliwe zmniejszenie dotychczasowego oddziaływania na środowisko w wyniku modernizacji instalacji, zwłaszcza cieplnych oraz poprawa termoizolacji (zmniejszenie energochłonności obiektu).	Lokalne uciążliwości związane z pracami remontowymi oraz transportem materiałów i odpadów (o niewielkiej skali) – pomijalny wpływ na środowisko (ewentualne okresowe uciążliwości sąsiedzkie).
<p>6. Modernizacja infrastruktury przestrzeni publicznej „Pasaż Gdański” w Wałbrzychu</p> <ul style="list-style-type: none"> przekrycie pasażu dachem szklanym, przebudowa nawierzchni drogowych, wykonanie kanalizacji deszczowej wraz z remontem infrastruktury, budowa małej architektury i zieleni, wykonanie oświetlenia 	Korzystny wpływ na środowisko wizualne. Zabezpieczenie środowiska gruntowo-wodnego przed infiltracją zanieczyszczeń.	Lokalne oddziaływanie i uciążliwości związane z pracami budowlanymi i transportem materiałów: pylenie, emisja spalin i hałasu.
<p>7. Modernizacja dróg gminnych prowadzących do zabudowanego Śródmieścia w Wałbrzychu wraz z pozostałą infrastrukturą drogową</p> <ul style="list-style-type: none"> przebudowa konstrukcji nawierzchni jezdni i chodników odwodnienie pasa drogowego oświetlenie pasa drogowego przebudowa infrastruktury podziemnej 	Zmniejszenie oddziaływania na środowisko ze strony drogi (m.in. w wyniku usprawnienia ruchu) - zmniejszenie emisji hałasu i spalin. Zabezpieczenie środowiska gruntowo-wodnego przed infiltracją zanieczyszczeń.	Lokalne oddziaływanie i uciążliwości związane z pracami budowlanymi i transportem materiałów: pylenie, emisja spalin i hałasu.
<p>8. Renowacja wybranych kamienic w Śródmieściu przy ulicach Moniuszki, Sienkiewicza, Gdańskiej, Słowackiego, 1-go Maja, Limanowskiego, Zajęczka, Lewartowskiego, Konopnickiej i przy Placu Teatralnym w Wałbrzychu</p> <ul style="list-style-type: none"> renowacja części wspólnych wielorodzinnych budynków mieszkalnych: odnowienie następujących głównych elementów konstrukcji budynku: dachu, elewacji zewnętrznej. 	Korzystny wpływ na środowisko wizualne. Poprawa termoizolacji (zmniejszenie energochłonności obiektów).	Lokalne uciążliwości związane z pracami remontowymi oraz transportem materiałów i odpadów: hałas, pylenie, emisja spalin.
<p>9. Wsparcie infrastruktury instytucji społecznych - Centrum Aktywności przy ul. Mickiewicza 26 w Wałbrzychu</p> <ul style="list-style-type: none"> wykonanie nowych instalacji, budowa windy dla osób 	Korzystny wpływ na środowisko wizualne; ewentualne	Lokalne (sąsiedzkie) uciążliwości związane z

<p>niepełnosprawnych,</p> <ul style="list-style-type: none"> • wykonanie remontu elewacji frontowej, • wyposażenie 	<p>zmniejszenie energochłonności obiektu (poprawa termoizolacyjności) .</p>	<p>pracami remontowo-budowlanymi.</p>
<p>10. Promocja turystyki aktywnej i produktów kulturowych Centrum Wałbrzycha, w tym projekt kulturalny realizowany przez Muzeum w Wałbrzychu i Biuro Promocji na Pl. Kościelnym „Porcelanowe Święto Wałbrzycha”</p>	<p>Niewielki wpływ na środowisko wizualne</p>	<p>Oddziaływanie pomijalne</p>
<p>11. Modernizacja przestrzeni publicznej Placu Teatralnego w Wałbrzychu „STYK – Wałbrzyska Strefa Kultury. Ludzie – sztuka – zabawa – nauka”</p> <ul style="list-style-type: none"> • modernizacja powierzchni przy Placu Teatralnym w układzie amfiteatru - instalacja miejsc siedzących i sceny, • nowe zagospodarowanie terenu Placu Teatralnego wraz z zielenią i małą architekturą, • wykonanie kanalizacji deszczowej wraz z remontem istniejącej infrastruktury, • wykonanie oświetlenia 	<p>Wzmocnienie (wzbogacenie) walorów środowiska wizualnego (jego estetyzacja). Wzmocnienie funkcji biologicznych i kompozycyjnych zieleni. Zabezpieczenie środowiska gruntowo-wodnego przed infiltracją zanieczyszczeń.</p>	<p>Lokalne uciążliwości związane z pracami ziemnymi i budowlanymi oraz transportem materiałów i odpadów – pylenie wtórne, emisja spalin, emisja hałasu, wytwarzanie odpadów (masy ziemne i odpady budowlane).</p>
<p>12. Modernizacja zdewastowanej drobnej infrastruktury przestrzeni publicznej Śródmieścia Wałbrzycha</p> <p><i>Plac położony w rejonie ul. Mickiewicza/Plac Tuwima:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • przygotowanie drobnej infrastruktury dla turystów i mieszkańców (tablic zawierających informacje o instytucjach kultury, zabytkach i trasach turystycznych (Szlak Starego Grodu) położonych w Śródmieściu, słupków kierunkowych, podświetlanych tablic i gablot z planem Śródmieścia, informacjami dotyczącymi komunikacji miejskiej itp.) • przygotowanie miejsc postojowych dla osób planujących zwiedzanie Centrum Miasta • profilowanie podłoża • wykonanie podbudowy • położenie nawierzchni z płyt ażurowych z wypełnieniem humusem i obsianiem trawą <p><i>Przestrzeń położona pomiędzy budynkami w rejonie ulic Limanowskiego i Zajęczka:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • profilowanie podłoża • wykonanie podbudowy • położenie nawierzchni z płyt ażurowych z wypełnieniem humusem i obsianiem trawą • plac zabaw „Pasaż Okrężny”: • nowe zagospodarowanie wnętrza pomiędzy budynkami zlokalizowanymi przy ul. Sienkiewicza i Gdańskiej oraz pomiędzy Rynkiem a pl. Magistrackim • wykonanie kanalizacji deszczowej wraz z remontem infrastruktury 	<p>Wzbogacenie (podwyższenie) walorów środowiska wizualnego. Drobnoskalowe zmiany w rzeźbie terenu. Zabezpieczenie środowiska gruntowo-wodnego przed infiltracją zanieczyszczeń.</p>	<p>Lokalne uciążliwości związane z pracami budowlanymi i porządkowymi oraz transportem materiałów: pylenie, hałas.</p>

<ul style="list-style-type: none"> • wykonanie pergoli • wykonanie małej architektury • wykonanie oświetlenia 		
13. Monitoring wizyjny zabytkowego Śródmieścia Wałbrzycha	Bez znaczenia	Bez znaczenia

6. POTENCJALNE ZMIANY STANU ŚRODOWISKA W PRZYPADKU BRAKU REALIZACJI PROJEKTU PLANU

Niepodjęcie działań rewitalizacyjnych powodować będzie dalsze utrzymywanie się substandardowej jakości środowiska zurbanizowanego, a nawet postępującą jego degradację wyrażającą się w szczególności dalszą dekapitalizacją zagospodarowania (majątku trwałego), pośrednio wpływając na pogorszenie stanu środowiska.

7. WPLYW REALIZACJI POSTANOWIEŃ DOKUMENTU NA POSZCZEGÓLNE ELEMENTY PRZYRODY, RÓŻNORODNOŚĆ BIOLOGICZNĄ, OBSZARY CHRONIONE, W TYM OBSZARY NATURA 2000

Dokument dotyczy obszaru zurbanizowanego, o silnie przekształconym środowisku przyrodniczym i ograniczonych walorach tego środowiska. Wpływ na takie elementy (przyrody nieożywionej), jak środowisko gruntowo-wodne, powietrze, klimat itp. będzie znikomy i w przewadze pozytywny (zmniejszenie zagrożenia infiltracji zanieczyszczeń do gruntu, zmniejszenie energochłonności – tym samym ograniczenie emisji zanieczyszczeń powietrza itd.). Ze względu na skalę ewentualnych negatywnych oddziaływań na środowisko (głównie okresowych, generowanych przez roboty wykonawcze przedsięwzięć), ich zasięg nie obejmie położonych w otaczającym rejonie obszarów i obiektów chronionych, w tym najbliższej położonego siedliska „naturowego” kwaśnej buczyny na wschodnich zboczach G. Niedźwiadki. Ewentualne zmiany siedliskowe wywołane mogą być pracami ziemnymi naruszającymi struktury litologiczne i hydrogeologiczne wierzchnich warstw podłoża. Takie prace mogą mieć miejsce w związku z realizacją Programu (np. w przypadku modernizacji ulic i systemów podziemnej infrastruktury technicznej). Skala tych przedsięwzięć będzie jednak tak niewielka, że w żaden sposób nie mogą one wpłynąć na siedliska chronione, nawet najbliższych obszarów NATURA 2000.

8. ODDZIAŁYWANIE TRANSGRANICZNE

Ze względu na skalę przewidywanych oddziaływań na środowisko oraz dystans dzielący obszar objęty LPR od granic państwowych, ta kategoria oddziaływań nie wystąpi.

9. CELE OCHRONY ŚRODOWISKA USTANOWIONE NA SZCZEBLU MIĘDZYNARODOWYM, WSPÓLNOTOWYM I KRAJOWYM

Działania prośrodowiskowe przewidziane w omawianym projekcie LPR mają charakter lokalny i trudno je wprost odnieść do celów międzynarodowym dyrektyw i konwencji. Najbliższe byłyby Europejskiej Konwencji Krajobrazowej (Florence 2000). Wymienić tu także można Decyzję 1600/2002/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 lipca 2002 r. ustanawiającą szósty wspólnotowy program działań w zakresie środowiska naturalnego (w szczególności art. 7 ust. 1 tego dokumentu).

10. ROZWIĄZANIA MAJĄCE NA CELU ZAPOBIEGANIE, OGRANICZANIE LUB KOMPENSACJĘ PRZYRODNICZĄ NEGATYWNYCH ODDZIAŁYWAŃ NA ŚRODOWISKO

Jak wykazano w rozdz. 5 i 7, **realizacja projektowanego dokumentu nie spowoduje znaczących negatywnych skutków w środowisku przyrodniczym, w tym żadnych w odniesieniu do celów i przedmiotów ochrony obszaru NATURA 2000 oraz integralności tego obszaru. Nie ma zatem zasadnej potrzeby wskazywania rozwiązań alternatywnych lub potrzeb kompensacji przyrodniczej** (zgodnie z intencją zapisaną w art. 51 ust. 2 pkt. 3 lit. a i b Ustawy o dostępie informacji...).

Można by natomiast (w odniesieniu do celów i działań strategicznych) zasugerować uwzględnienie możliwości komercjalizacji działań rewitalizacyjnych na rozpatrywanym obszarze poprzez sprzedaż prywatnym przedsiębiorcom przynajmniej części budynków (zwłaszcza o wyższych walorach kulturowych), przy jednoczesnym wybudowaniu tanich mieszkań w innym miejscu – dla przekwaterowania mieszkańców tych budynków. Takie postępowanie niewątpliwie przyspieszyłoby rewitalizację obszaru i tym samym zwiększyło korzyści środowiskowe (pozytywne oddziaływania na środowisko).

11. METODY ANALIZ SKUTKÓW REALIZACJI POSTANOWIEŃ PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU

Monitorowanie skutków realizacji projektu LPR można by realizować w ramach cyklicznie sporządzanych raportów o stanie zagospodarowania przestrzennego miasta (co jest wymagane na mocy przepisów Ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym). Nie ma potrzeby tworzyć dodatkowych bytów w tym względzie.

STRESZCZENIE (w języku niespecjalistycznym)

Oceniany w niniejszej Prognozie projekt Lokalnego Programu Rewitalizacji Wałbrzycha na lata 2008-2015 (projekt LPR) dotyczy obszaru śródmiejskiego (wraz z historycznym układem starego miasta). Obszar ten charakteryzuje silny stopień urbanizacji wyrażający się wysoką intensywnością zabudowy i wysokim nasyceniem obiektami o walorach kulturowych. Jednocześnie stan środowiska zurbanizowanego jest na tym obszarze niezadowolający: wysoki stopień dekapitalizacji zagospodarowania miejskiego (budynków, ulic i infrastruktury technicznej), nieodpowiednia (jak na centrum ośrodka subregionalnego) struktura usług (słaby rozwój usług centrotwórczych), niskie walory turystyczne oraz niekorzystna struktura społeczna i kondycja (materialna i kulturowa) lokalnej społeczności. Realizacja LPR ma poprawić taką niekorzystną sytuację.

W projekcie LPR określono cele i strategiczne plany działań (wyznaczających ramy dla długofalowych przedsięwzięć) oraz program działań – projektów realizacyjnych na lata 2008-2015. Część z tych działań ma charakter przedsięwzięć inwestycyjnych i może mieć pewien wpływ na środowisko. Negatywny wpływ, przejawiający się głównie różnymi emisjami, będzie miał charakter okresowy, ograniczony tylko do czasu realizacji przedsięwzięć. Będą to oddziaływania na niewielką skalę i o ograniczonym zasięgu (objawiające się głównie jako uciążliwości sąsiedzkie).

Zrealizowane przedsięwzięcia będą miały przede wszystkim korzystny wpływ na środowisko (jego istotną poprawę w stosunku do stanu dotychczasowego) przejawiające się w szczególności:

- poprawą jakości środowiska wizualnego (krajobrazu),
- zmniejszeniem energochłonności układu i obiektów budowlanych (w konsekwencji zmniejszenie emisji zanieczyszczeń powietrza).

Tylko w przypadku realizacji nowych budynków nastąpić może pewne zwiększenie obciążenia miejscowego środowiska – uszczuplenie powierzchni biologicznie czynnej i infiltracyjnej oraz powstanie dodatkowego (niewielkiego) źródła emisji. Takich przypadków będzie niewiele z uwagi na szczupłość wolnej przestrzeni na już silnie zainwestowanym obszarze, jakim jest Śródmieście Wałbrzycha.